

BACALAUREAT 2019

ISTORIE

- **Programa de bacalaureat pentru disciplina Istorie**

- **20 de teste pe capitole**

- **25 de teste finale pentru pregătirea examenului de bacalaureat**

ARGUMENT	5
PROGRAMA PENTRU DISCIPLINA ISTORIE, EXAMENUL DE BACALAUREAT 2019	7
TESTE DE EVALUARE PE CAPITOLE	9
A. Popoare și spații istorice	9
B. Oamenii, societatea și lumea ideilor	14
C. Statul și politica	25
D. Relațiile internaționale.....	44
TESTE FINALE.....	64
BAREME DE EVALUARE ȘI NOTARE.....	131

COMENZI - CARTEA PRIN POȘTA
EDITURA PARALELA 45
Bulevardul Republicii nr. 189, Cluj-Napoca Cl. 8141
Jud. Argeș, cod 140177
Tel.: 0248 833 130; 0248 833 144; 0248 833 147 818
Tel/fax: 0248 834 833; 0248 834 438; 0248 834 432
E-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
sau accesați www.edituraparalela45.ro

Tipărit în România la tipografia Kallitip Print în 4/2
E-mail: tipografia@edituraparalela45.ro

A. POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Test nr. 1

■ SUBIECTUL I (30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Dacia a fost una din ultimele regiuni cucerite de Imperiul Roman; anexarea ei a avut loc în urma expedițiilor conduse de împăratul Traian, care a înfrânt în 106 rezistența ultimului rege dac, Decebal.

Civilizația romană se răspândise prin comercianți la nordul Dunării cu câteva secole înainte de cucerirea lui Traian. După 106, administrația și civilizația romană s-au stabilit în noua provincie; o dată cu aceasta au avut loc procese semnalate înainte cu câteva secole și în celelalte provincii ale Imperiului Roman. Romanii aduceau avantajele unei culturi mai rafinate și ale unei prosperități materiale evidente, care atrăgeau o parte a populației cucerite. Este foarte probabil că acest lucru a început în marile orașe. Primii care au adoptat acest fel de trai erau cei care aparțineau claselor de sus, aristocrației locale. Aceștia și-au trimis copiii la școli romane, pentru că numai astfel puteau promova în magistratura imperială. Comercianții se grăbeau și ei să învețe noua limbă, fiindcă latina era limba comerțului. Locuitorii de la sate se asimilează mai încet și își păstrează limba mai bine. Școlile romane erau unul dintre factorii importanți în procesul de romanizare. În școli se învăța latina, limba oficială a administrației, a comerțului și a armatei. [...]

În latină se înțelegeau și coloniștii veniți din diferitele regiuni ale imperiului; dintre ei, unii sunt foști soldați, deveniți *veterani*, stabiliți în Dacia, unde li se acordaseră terenuri. Dacii care nu cunoșteau latina au folosit-o la început într-o formă rudimentară, pentru a intra în contact cu noua administrație (latina era pentru ei o limbă de comunicare secundară; acasă continuau să vorbească limba lor maternă). Cu timpul, în Dacia, ca și în Occident, latina, cu prestigiul său de limbă a imperiului, a devenit principalul mijloc de comunicare în dauna limbii autohtone, care a fost abandonată.”

(Academia Română, *Istoria Românilor*)

B. „Continuitatea daco-romanilor la nordul Dunării a fost și mai este încă mult dezbătută în literatura de specialitate. În disputa dintre adepții și adversarii persistenței daco-romane se reflectă nu numai concepții istorice diametral opuse, ci și stadiul de dezvoltare al cercetărilor privind acest important capitol din istoria noastră veche, indisolubil legat de etnogeneza românilor. Din păcate, discuțiile în această problemă au fost alimentate uneori și de un substrat politic, foarte dăunător adevărului istoric.

Partizanii dispariției romanității din Dacia în vremurile de după Aurelian au înlocuit dezvoltarea istorică internă, firească, cu teoria unui imaginar exod de populație din sudul Dunării. Pornind de la datele vagi și contradictorii ale unor scriitori antici (Eutropius, Festus, Iordanes etc.) și invocând apoi lipsa știrilor scrise despre o populație romană nord-dunăreană, ei neagă existența masivă a daco-romanilor în ținuturile carpato-danubiene. Acești învățați susțin că aici ar fi rămas cel mult niște neînsemnate resturi romanice, care ar fi dispărut în masa migratorilor, fără să fi jucat vreun rol în configurația etno-culturală și social-politică a Daciei în timpul migrațiilor.

În schimb, susținătorii continuității daco-romane, români și străini, au arătat imposibilitatea evacuării întregii sau a majorității populației civile din Dacia la sud de Dunăre. O evacuare totală sau aproape totală a populației civile nu numai că practic era imposibilă, dar ea nu rezultă de fapt nici din relatările autorilor antici care se referă la împrejurările abandonării Daciei de către Imperiul Roman.

În ciuda faptului că scriitorii antici menționează în fosta Dacie romană numai pe migratori, care stăpâneau prin forța armelor, și ignoră total populația autohtonă, izvoarele directe (arheologice, numismatice și chiar epigrafice din secolul al IV-lea) furnizează documente certe referitoare la continuitatea și activitatea productivă a daco-romanilor.”

(Academia Română, *Istoria Românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți tema istorică precizată în sursa B. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la civilizația romană. **2 puncte**
3. Numiți cele două state din antichitate, menționate atât în sursa A, cât și în sursa B. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că etnogeneza românească a fost un subiect politizat de-a lungul timpului. **3 puncte**
5. Scrieți, din sursa A, două informații care se află într-o relație cauză-efect, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*). **7 puncte**
6. Prezentați două teorii istoriografice cu privire la formarea poporului român. **6 puncte**
7. Menționați o asemănare între modul în care a fost abordată romanitatea românilor în opera cantemiriană, respectiv în lucrările scriitorilor reprezentativi ai Școlii Ardelene. **4 puncte**

■ SUBIECTUL al II-lea (30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Unul dintre cele mai importante izvoare narative latino-maghiare care relatează despre românii nord-dunăreni din secolele IX-X este opera lui Anonymus, *Gesta Hungarorum*. Despre personalitatea, valoarea istorică, geografică și literară a scrierii sale s-a discutat mult, dar opiniile sunt în continuare controversate. S-a încercat identificarea lui cu diferiți magistri, prepoziți sau episcopi din vremea celor patru regi ai Ungariei cu numele de Bela, cea mai plauzibilă identificare fiind aceea cu un fost notar al regelui Bela al III-lea (1172-1196). Temeinicia cunoștințelor istorice, geografice și etnografice ale lui Anonymus a fost recunoscută de majoritatea specialiștilor moderni, iar relatările sale rămân o sursă de bază de o valoare egală, atât pentru istoria ungarilor, cât și pentru cea a comunităților autohtone, chiar dacă cronica conține și unele anacronisme.

Anonymus pomenește în Câmpia Tisei, la sfârșitul secolului al IX-lea, pe vlahi, adică păstorii romanilor, precizând că ...*pe drept cuvânt se poate spune că pământul Panoniei ar fi pășunile romanilor, fiindcă și acum românii trăiesc pe moșiile Ungariei*. [...] Deosebit de importante sunt știrile lui Anonymus referitoare la primele formațiuni politice din Transilvania, conduse de Gelu, Menumorut și Glad. Despre Gelu se precizează că era român (*quidam Blachus*), țara sa, Transilvania (terra Ultrasilvana), fiind locuită de români și slavi (*Blasii et Sclavii*). [...]

Atât din opera lui Anonymus, cât și din alte izvoare narative (*Vita Sancti Gerhardi, Chronicon Pictum Vindobonense* etc.), rezultă în mod clar că ungurii au cucerit treptat aceste

teritorii și că doar spre sfârșitul secolului al XI-lea [...] pun stăpânire în mod ferm pe unele părți din Transilvania și abia după anul 1200 reușesc să o cucerească până la arcul carpatic.”

(Academia Română, *Istoria Românilor*)

Respect pentru oameni și cărți

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți conducătorul politic, precizată în sursa dată, despre care lucrarea *Gesta Hungarorum* menționează că era de etnie română. **2 puncte**

2. Precizați secolul în care a domnit regele Bela al III-lea, menționat în sursa dată. **2 puncte**

3. Menționați cele două etnii neromanice la care se referă sursa dată. **6 puncte**

4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la românii care trăiau în Transilvania. **6 puncte**

5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la importanța lucrării lui Anonymus, susținându-l cu două informații selectate din sursă. **10 puncte**

6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia politizarea istoriografică a procesului de formare a poporului român a dus la denaturarea adevărului istoric. (Se punctează coerența și relevanța argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) **4 puncte**

■ SUBIECTUL al III-lea (30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre *romanitatea românilor în viziunea istoricilor români și străini din secolele al XIX-lea – al XX-lea*, având în vedere:

- precizarea unei teorii istoriografice din secolul al XIX-lea care combătea romanitatea românilor și continuitatea populației romanizate la nord de Dunăre, precum și a unei cauze a apariției acesteia;
- prezentarea a două idei prin care această teorie tendențioasă aborda problema formării poporului român și a limbii sale;
- menționarea a doi istorici români sau străini care au combătut teoria istoriografică ce denatura problematica etnogenezei românești, precum și a denumirii a două lucrări istorice în care apar argumentele utilizate de aceștia;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul ideii romanității românilor în istoriografia română sau străină din secolele al XIX-lea – al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă. Se punctează și utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea prezentării, evidențierea relației cauză-efect, susținerea unui punct de vedere cu argumente istorice (coerența și relevanța argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată. Se acordă **10 puncte** din oficiu.

■ SUBIECTUL I (30 puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „Dacia nu a fost cucerită numai cu armele și nu s-a lăsat doar impresionată de o civilizație materială superioară; Dacia a fost cucerită și de capacitatea de iluminare spirituală a Romei, câștigată de formele occidentale, latine, ale culturii greco-romane. În Dobrogea, cultura romană se alătură celei grecești, influențele lor reciproce reeditând simbioza culturală greco-romană.

Limba latină, făcând parte din grupul italo-celtic, situat la extremitatea apuseană a ariei lingvistice indo-europene, n-a avut în limba dacică un concurent puternic, astfel încât romanizarea lingvistică s-a săvârșit în provincia întemeiată în anul 106 de Traian destul de repede. De altfel, atunci când două popoare vin în contact, se impune lingvistic cel care are un prestigiu mai mare; prestigiul culturii grecești explică de ce latina nu s-a impus (ori s-a impus cu greu) în acele teritorii unde s-a întâlnit cu limba greacă.

Proporția de peste 3.500 de inscripții latinești descoperite în Dacia, față de numai vreo 40 de inscripții în grecește și vreo șase-șapte în limba siro-palmireană vorbește de la sine despre preponderența absolută a latinei în provincia Dacia. Latina era limba administrației, a fiscalului, a armatei, a comerțului, era limba comună pentru ca diferitele grupuri etnice din provincie să se poată înțelege între ele [...] Latina *populară*, vorbită în Dacia și în Dobrogea, nu era o limbă diferită de latina clasică, ci ambele erau stiluri ale aceleiași limbi latine. Latina vulgară ar fi vorbirea păturilor sociale mijlocii, majoritare, corespunzător stilului familiar de conversație. Inscripțiile latine din Dacia și Moesia Inferior dovedesc unitatea limbii latine vorbite.”

(M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*)

B. „În a doua jumătate a mileniului I asistăm pe plan european la nașterea popoarelor romanice, vorbitoare de limbi neolatine. În acest cadru, cu similarități în trăsăturile generale și cu particularitățile datorate contextului geografic, se înscrie și formarea poporului român, vorbitor al unei limbi romanice.

Prin înglobarea unor teritorii nord-danubiene în statul roman se creaseră premisele romanizării. Cu toate valurile anterioare de alogeni, din mileniul I î. Hr., care au trecut, ori s-au stabilit vremelnice în zonele locuite de geto-daci, abia sub romani se produc schimbări esențiale etno-lingvistice; asimilarea culturii și civilizației romane a fost un proces asumat conștient de către autohtoni, generatorul unor modificări comportamentale (*romanizarea*) care definesc populația daco-romană.

Răspândirea romanității în veacurile IV-V spre ținuturile din afara fostei provincii Dacia, delimitarea romanicilor de către migratori, conviețuirea autohtonilor mai apoi cu triburile slave sunt jaloanele istoriei mijlocului și celei de-a doua jumătăți a mileniului I. La sfârșitul acestui mileniu, poporul romanic moștenitor al dacilor romanizați și autohton pe teritoriul Daciei antice apare în primele izvoare medievale: este neamul blachilor, vlahilor. Cei care-l numeau astfel (populații neromanice – germani, slavi, maghiari) afirmău implicit caracterul romanic al acestui popor, vorbitor de limbă neolatină. Românii înșiși s-au numit cu un termen derivat din *romanus*, perpetuând amintirea Romei. Ei sunt singurul popor romanic care păstrează acest nume, insulă de romanitate înconjurată de popoare de alte origini.”

(M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți procesul etno-lingvistic precizat în sursa B. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la limba latină populară. **2 puncte**
3. Numiți cele două provincii romane nord-dunărene, menționate în sursa A, respectiv, în sursa B. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că procesul etnogenezei românești a fost finalizat spre sfârșitul mileniului I. **3 puncte**
5. Scrieți, din sursa A, două informații care se află într-o relație cauză-efect, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*). **7 puncte**
6. Prezentați două teorii istoriografice cu privire la formarea poporului român. **6 puncte**
7. Menționați o asemănare între modurile în care a fost abordată romanitatea românilor de către umaniștii italieni, respectiv de către cronicarii moldoveni din secolul al XVII-lea. **4 puncte**

■ SUBIECTUL al II-lea (30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Principalele consecințe ale retragerii aureliene n-au fost de ordin militar, fiindcă acestea nu i-a urmat o ocupație străină a teritoriilor părăsite de armatele romane, nu s-a cedat provincia unor grupuri barbare. Consecințele majore au fost în plan demografic, politic și social-economic. Dacă unele părți din sudul Daciei – inclusiv din sudul Banatului – vor fi reînglobate Imperiului Roman în secolele IV-VI, prin acțiunile lui Constantin cel Mare și ale urmașilor săi, zona intracarpatică (Transilvania) pierde definitiv contactul direct cu imperiul.

Actul retragerii aureliene lasă acest teritoriu, cel puțin aparent, fără vreo structură politico-statală. Putem bănuși doar că s-au perpetuat unele forme de organizare politică de tradiție, imperiul însuși rămânând un model pentru daco-romani, așa cum, în această vreme, unele instituții romane deveneau modele pentru migratori. Nicolae Iorga considera că străvechile obști coagulează în *romanii (Romaniae)*, care vor deveni, la mijlocul mileniului, una dintre formele de organizare politică în Europa, pe lângă Imperiul Roman și regatele barbare. [...]

Actul retragerii aureliene nu înseamnă însă momentul final al romanismului. De la mijlocul secolului al III-lea se făcuseră simțite, mai cu seamă în aspectele materiale ale civilizației, trăsăturile unei perioade noi, care se va prelungi până la invazia hunică, o *epocă romană târzie*, care începe, prin urmare, *înainte* și continuă *după* domnia lui Aurelian. În acest context, momentul din 271 rămâne jalon doar pentru istoria politică. După retragerea aureliană se perpetuează o *romanitate fără imperiu*, adică fără structurile imperiale, prin populația latinofonă, deprinsă cu civilizația romană provincială, de expresie mult mai modestă de acum înainte.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, *Istoria Transilvaniei*)

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți împăratul roman, precizat în sursa dată, care a restaurat stăpânirea romană în unele zone ale fostei provincii imperiale Dacia. **2 puncte**
2. Precizați secolul în care a avut loc retragerea aureliană, menționată în sursa citată. **2 puncte**
3. Menționați cele două provincii românești la care se referă sursa dată. **6 puncte**
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la consecințele retragerii armatei și a administrației imperiale din Dacia. **6 puncte**
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la retragerea aureliană, susținându-l cu două informații selectate din sursă. **10 puncte**

6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia la nord de Dunăre a continuat să existe o *romanitate fără imperiu* după anul 271. (Se punctează coerența și pertinența argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)

4 puncte

■ SUBIECTUL al III-lea (30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre *romanitatea românilor în viziunea istoricilor*, având în vedere:

- numirea a doi istorici români sau străini care au abordat tema romanității românilor și menționarea a două argumente utilizate de istorici pentru a susține romanitatea românilor;
- prezentarea unui motiv al preocupării istoricilor pentru studierea romanității românilor;
- menționarea a două consecințe ale abordării temei romanității românilor de către istorici;
- formularea unui punct de vedere referitor la semnificația studierii romanității românilor pentru istorici și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă. Se punctează și utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea prezentării, evidențierea relației cauză-efect, susținerea unui punct de vedere cu argumente istorice (coerența și pertinența argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată. Se acordă **10 puncte** din oficiu.

B. OAMENII, SOCIETATEA ȘI LUMEA IDEILOR

I. Secolul XX între democrație și totalitarism.

Ideologii și practici politice în România și în Europa

Test nr. 3

■ SUBIECTUL I (30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „...în Rusia [...] bolșevicii se pronunțau pentru acapărarea totală și pe cale violentă a puterii.

Liderul acestei fracțiuni era Vladimir Ilici Ulianov, cunoscut sub pseudonimul Lenin. În concepția lui, bolșevicii constituiau un partid de avangardă al clasei muncitoare, un partid al revoluționarilor de profesie, care pentru distrugerea ordinii sociale vechi și instaurarea celei noi trebuiau să acționeze subversiv, conspirativ.

Marginali chiar în interiorul mișcării socialiste din Rusia, bolșevicii au profitat de tulburările sociale și politice provocate în această țară ca urmare a dezastrelor din Primul Război Mondial, iar în octombrie 1917 au pus la cale o lovitură de stat, care a reușit. Foarte repede, bolșevicii și-au creat instrumentele care să le prezerve puterea: au instituit o birocratie controlată de partid, și-au subordonat sindicatele, au suprimat libertatea presei, au interzis activitatea

celorlalte partide, au creat o poliție politică (C.E.K.A.) și au instituit teroarea ca formă de guvernare. Ei considerau că victoria revoluției în Rusia era doar începutul revoluției universale, care va duce la câștigarea peste tot a puterii politice de către proletariat, condus, desigur, de către comuniști. Mișcările de inspirație bolșevică din Ungaria, Germania etc. au fost însă înăbușite imediat după Primul Război Mondial, ceea ce a limitat deocamdată comunismul doar la Rusia, devenită între timp Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.”

(Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România,
O istorie a comunismului în România)

B. „Primul nucleu al partidului nazist a apărut la München, în 1919, în anul următor luând numele de Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani. Primul program al partidului nazist a fost redactat în 1920, acesta fiind conceput, în esență, ca instrument de propagandă, deși cuprindea multe elemente care aveau să rămână puncte de referință ale acțiunii politice în anii următori. Programul stipula anularea prevederilor Tratatului de Pace de la Versailles și crearea unei Germanii Mari, atât pentru a restabili fostele granițe, cât și pentru a oferi teritorii unei populații în continuă creștere. Un amplu spațiu era rezervat polemicii împotriva pluripartidismului și parlamentarismului, cărora li se opunea existența unei comunități naționale în măsură să sublinieze faptul că partidele politice sunt inutile și dăunătoare. Se mai spunea – iar acesta avea să fie un pilon permanent al propagandei partidului nazist – că din această comunitate vor putea face parte numai cetățenii cu sânge german. [...] Așadar, încă din 1920, partidul era o mișcare rasistă și antisemită.

Marșul împotriva Romei (octombrie 1922) și venirea la putere a lui Mussolini în Italia au avut un efect electrizant asupra mișcării național-socialiste, chiar dacă aceasta își trăgea vigoarea din situația specific germană, caracterizată de un climat de exasperare naționalistă și de protestul social determinat de situația dificilă care a urmat Primului Război Mondial.

Succesul partidului nazist a fost favorizat și de destrămarea ideii de democrație la nivelul conștiinței populare: majoritatea germanilor, vlăguși de șomaj și de nesiguranță, cereau o ordine capabilă să garanteze stabilitatea viitorului, indiferent de natura acestuia.”

(Alessandra Minerbi, *Istoria ilustrată a nazismului*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți statul apărut pe cale revoluționară, precizat în sursa A. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la lovitura de stat orchestrată de Benito Mussolini. **2 puncte**
3. Numiți cele două ideologii extremiste la care se referă sursa A, respectiv sursa B. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că *exportul* de revoluție era destinat să aducă victoria proletariatului în întreaga lume. **3 puncte**
5. Scrieți, din sursa B, două informații care se află într-o relație cauză-efect, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*). **7 puncte**
6. Prezentați două caracteristici ale regimurilor politice de tip totalitar. **6 puncte**
7. Menționați o asemănare între modurile de exercitare a puterii în regimurile politice extremiste. **4 puncte**

■ SUBIECTUL al II-lea (30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Lui Dzerjinski, ca și lui Lenin, îi plăcea să laude teroarea și unealta acesteia, C.E.K.A., pentru meritul de a fi salvat Revoluția. Afirmăție probabil corectă, atâta timp cât revoluția este

identificată cu dictatura bolșevică. Nu există nicio îndoială că în toamna lui 1918, când și-au lansat campania de teroare, bolșevicii se confruntau cu o respingere din partea tuturor păturilor populației, în afară de membrii propriului aparat de stat. În asemenea condiții, teroarea necrutătoare era într-adevăr singura cale de a salva regimul. Teroarea trebuia să fie nu doar necrutătoare (poate fi oare imaginată o teroare blândă?), ci și oarbă. Dacă oponenții regimului ar fi fost o minoritate identificabilă, eliminarea lor ar fi fost simplă ca o operație chirurgicală. În Rusia sovietică însă, adevărata minoritate o constituiau regimul și sprijinitorii lui. Pentru a se menține la putere, bolșevicii trebuiau să atomizeze societatea și să distrugă însăși voința ei de a acționa autonom. Teroarea roșie a dat de înțeles populației că, într-un regim care nu avea niciun fel de remușcări pentru executarea unor oameni nevinovați, nevinovăția nu putea fi o garanție a supraviețuirii: unica șansă era o totală ștergere a propriei personalități și resemnarea fatalistă în fața evenimentelor. Odată ce societatea se dezintegra într-o aglomerare de atomi umani, în care fiecare se temea să atragă atenția și toți erau preocupați numai de supraviețuirea personală, ceea ce gândeai înceta să mai conteze, fiindcă regimul pusese stăpânire pe întreaga sferă publică. Numai așa au putut câteva sute de mii de indivizi să își subordoneze o sută de milioane dintre semenii lor sau mai mulți.”

(Richard Pipes, *Scurtă istorie a revoluției ruse*)

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți regimul politic totalitar, precizat în sursa dată, care a fost instaurat în Rusia în urma unei revoluții. **2 puncte**
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. **2 puncte**
3. Menționați cele două personalități reprezentative ale regimului politic din Rusia sovietică la care se referă sursa dată. **6 puncte**
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la posibilitatea supraviețuirii într-un regim politic dictatorial. **6 puncte**
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la regimul de teroare în care au fost obligați să trăiască cetățenii Rusiei sovietice, susținându-l cu două informații selectate din sursă. **10 puncte**
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia modelul politic creat în Rusia la începutul secolului al XX-lea a fost aplicat și în alte state din Europa în perioada postbelică. (Se punctează coerența și relevanța argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) **4 puncte**

■ SUBIECTUL al III-lea (30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre *regimurile politice democratice din Europa secolului al XX-lea*, având în vedere:

- menționarea a două caracteristici ale democrației liberale și a unui stat european în care democrația a funcționat fără întrerupere în secolul al XX-lea;
- precizarea a două practici politice reprezentative pentru democrația europeană a secolului al XX-lea;
- prezentarea unei ideologii democratice din România primei jumătăți a secolului al XX-lea și menționarea a doi oameni politici care au fost susținătorii acesteia;

- formularea unui punct de vedere referitor la importanța regimurilor democratice europene și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Respect pentru oameni și cărți

Notă. Se punctează și utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea prezentării, evidențierea relației cauză-efect, susținerea unui punct de vedere cu argumente istorice (coerența și pertinenta argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant, respectiv a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată. Se acordă **10 puncte** din oficiu.

I. Secolul XX între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa Test nr. 4

■ SUBIECTUL I (30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „E un lucru care a fost recunoscut devreme și care a fost adesea afirmat, anume că, în țările totalitare, propaganda și teroarea reprezintă două fațete ale aceleiași monede. Aceasta, însă, e doar în parte adevărat. Oriunde totalitarismul stăpânește controlul absolut, el înlocuiește propaganda cu îndoctrinarea și folosește violența nu atât pentru a-i speria pe oameni (lucrul acesta se face doar în fazele inițiale, când mai există opoziția politică), cât pentru a realiza constant doctrinele sale ideologice și minciunile sale practice. Totalitarismul nu se va mulțumi să afirme, în fața faptelor care susțin contrariul, că șomajul nu există; el va abolii, prin medierea propagandei sale, ajutoarele de șomaj. [...]

Dacă propaganda este, într-adevăr, o parte din războiul psihologic, teroarea este ceva mai mult. Teroarea continuă să fie folosită de regimurile totalitare chiar și când scopurile lor psihologice au fost atinse; adevărata ei oroare constă în faptul că domnește asupra unei populații total subjugate. Acolo unde guvernarea prin teroare a fost dusă până la perfecțiune, cum e cazul cu lagărele de concentrare (din U.R.S.S. sau Germania), propaganda dispare cu totul.

Propaganda, cu alte cuvinte, este unul, și poate cel mai important, dintre instrumentele totalitarismului pentru a face față lumii netotalitare; teroarea, dimpotrivă, este însăși esența formei sale de guvernare.”

(Hannah Arendt, *Originile totalitarismului*)

B. „La 7 decembrie 1917, a fost organizată Comisia Extraordinară pentru Combaterea Contrarevoluției și a Sabotajului – cu inițialele C.E.K.A. – primul nume al temutei instituții care, în formele sale succesive, avea să joace un rol semnificativ în istoria Rusiei. Partea *extraordinară* a numelui era, evident, o asigurare și, probabil, un indiciu privind sentimentul de vină avut la recrearea unei instituții ce acționa împotriva esenței idealismului revoluționar. În cazul poliției politice, fiecare rebotezare a fost acompaniată de presupunerea că instituția succesoare va urma o cale mult mai legală decât precedentă. Astfel, în 1922, Comisia Extraordinară – C.E.K.A. – a preluat numele mult mai blând de Administrația Politică a Statului, însă sub inițialele G.P.U. (sau O.G.P.U.) a căpătat o faimă și mai sinistă decât predecesoarele sale.

C.E.K.A. a început cu instrucțiuni și puteri modeste. Se stabilise ca una dintre cele mai severe sancțiuni pe care le putea aplica să fie aceea de a-i priva pe vinovați de cartelele pentru rație. A trecut însă puțin timp până când și-au făcut simțite efectul îndemnurile lui Lenin ca *speculanții și contrarevoluționarii să fie uciși pe loc*. În contextul armistițiului semnat cu Germania,

se aștepta ca germanii să solicite eliberarea proprietarilor de pământ baltici, deținuți de bolșevici, iar pentru preîntâmpinarea acestui lucru s-a decis împușcarea lor. [...]

Dar important a fost spiritul muncii C.E.K.A., ce a lăsat o urmă de neșters în sistemul sovietic. Din mijloc de a obține și păstra puterea, teroarea a devenit o tehnică administrativă [...].”

(Adam B. Ulam, *Bolșevicii*.)

Triumful comunismului în Rusia, o istorie intelectuală și politică)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți modalitatea prin care regimurile totalitare controlează societatea, precizată în sursa A. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa B, o informație despre înființarea poliției politice sovietice. **2 puncte**
3. Numiți cele două state precizate în sursele A și B. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că există practici politice comune regimurilor totalitare. **3 puncte**
5. Scrieți, din sursa B, două informații care se află într-o relație cauză-efect, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (*cauză*, respectiv *efect*). **7 puncte**
6. Prezentați două fapte istorice care evidențiază modul instaurării la putere a regimurilor totalitare. **6 puncte**
7. Menționați o asemănare între principiile pe baza cărora funcționau regimurile de tip extremist. **4 puncte**

■ SUBIECTUL al II-lea (30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Bineînțeles că, pentru naziști, 30 ianuarie 1933 a fost ziua mult visată, momentul de triumf pentru care luptaseră, clipa în care s-au deschis porțile către noua și frumoasa lume – și începutul a ceea ce mulți sperau să fie șansa de a beneficia de prosperitate, posturi mai bune și putere. Mulțimi entuziasmate l-au însoțit pe Hitler pe drumul de întoarcere la Kaiserhof după întâlnirea avută cu Hindenburg. [...]

Puterea nu fusese *cucerită*, cum pretindea mitologia nazistă. Îi fusese încredințată lui Hitler, care fusese numit cancelar de către președintele Reichului în aceeași manieră în care fuseseră numiți predecesorii săi imediați. Chiar și așa, ovațiile bine puse la punct, care i-au adus în extaz pe Hitler, ca și pe alți lideri ai partidului, au indicat faptul că n-a fost vorba despre un transfer obișnuit al puterii. Iar cei care au înțeles greșit ori au interpretat greșit importanța evenimentelor din ziua respectivă aveau să-și dea seama, aproape de a doua zi, cât de mult se înșelaseră. După 30 ianuarie 1933, Germania nu va mai fi niciodată la fel.

Acea zi a fost un sfârșit și un început. Ea a reprezentat sfârșitul nedeplânsei Republici de la Weimar și punctul culminant al crizei generalizate a statului provocate de prăbușirea ei. În același timp, numirea lui Hitler în funcția de cancelar a marcat începutul procesului care avea să ducă la abisul războiului și genocidului și să determine autodistrugerea Germaniei ca stat-națiune. Ea a semnat eliminarea extraordinar de rapidă a limitelor comportamentului inuman care avea să ducă la Auschwitz, Sobibor, Majdanek și alte lagăre ale morții ale căror nume sunt sinonime cu ororile nazismului.”

(Ian Kershaw, *Hitler*)